

СТАНОВИЩЕ
по дисертационния труд ГЛАГОЛНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРСКИТЕ
ГРАМАТИКИ НА НЕМСКИ ЕЗИК ОТ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX
И ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА XX ВЕК
от Анета Стоянова Атанасова

Авторката на труда Анета Атанасова е завършил българска филология в ШУ „Епископ Константин Преславски“. Била е редовен аспирант в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, а в момента преподава български и немски език в Медицинския университет, София. Има специализация в Германия във връзка с изготвянето на дисертационния ѝ труд. Основните ѝ научни интереси са насочени към граматиката и историята на новобългарския книжовен език.

Предлаганият дисертационен труд се състои от две части, като в първата се прави преглед на шестте граматика на българския език, написани на немски, а във втората се разглеждат конкретно основните глаголни категории, представени в граматиките – залог, вид, време и наклонение.

Още в началото трябва да се отбележи задълбоченото познаване на А. Атанасова на събраната съществуваща чужда и родна литература, свързана с шестте граматика. Струва ми се, че това е и едно от най-големите достойнства на дисертационния труд – че в него се представят множество схващания и мнения по въпросите, засегнати в граматиките, като в текста те са подредени преди всичко хронологически и така го уплътняват, макар че понякога излизат и извън разглежданата проблематика.

В първата част А. Атанасова дава много сведения за самите граматика и за оценките, които са получили те. Включена е и твърде много информация за техните автори. Като разглежда историко-лингвистичния контекст при създаването на тези граматични справочници, авторката обръща внимание на практическия им характер, както и на предназначението им за чужди читатели, говорещи немски език. От изложението проличава ясно, че осъществяването на поставените цели в отделните граматика са постигнати в различна степен. Във връзка с периодизацията на граматиките се сочи единствено, че за граница между двата периода, в които са създадени, служи единствено края на единия и началото на другия век. Всъщност обаче се пропуска фактът, че само последните две граматика са написани от автори, които имат филологическа подготовка и имат наистина научен характер, а това би бил много по-силен аргумент за обособяването им в отделен период. В тази част най-сполучливо е таблично представеното сравнение, което кандидатката прави между възможните влияния между отделните автори

при създаване на трудовете им, както и влиянията от други български автори на граматични трудове.

Специфично за втората част на дисертационния труд е, че авторката следва възприетата периодизация и заради това обобщава наблюденията си върху всяка от глаголните категории, като ги разглежда за всеки отделен период. Идеята, всяка категория в дадена граматика да бъде представена в таблица, преди да бъде направено обобщението, ѝ дава възможност да си спести пространен анализ и да се ограничи преди всичко с много подробното описание на съдържанието. Таблиците са много прегледни, но коментарът към тях смущава с използваната съвременна терминология. Изобщо смесването на синхронното с диахронното разглеждане е много характерно за цялото изследване.

Прави впечатление, че въз основа на избора на толкова обхватна тема, А. Атанасова се стреми да представи всички категории от граматиките в еднакво голям обхват, за да не остане впечатлението, че някои от граматическите описания е било пренебрегнато. Подобни опасения обаче не са оправдани. Защото все пак има съществени различия между качествата на проучените граматики и не може те да бъдат изравнени напълно. От друга страна, авторката е склонна понякога дори да разглежда и въпроси, незасегнати в самите граматики, ръководена от желанието така да допълни вижданията на авторите, свързани с граматичния строй на българския език. Имам предвид преди всичко пространното изложение за адмиратива, разглеждан от Г. Вайганд, на който е отделено твърде голямо внимание, макар че статията, в която е разгледана темата, е твърде кратка.

Заклучението към дисертацията е направено добре, като още веднъж са включени обобщенията, направени при представянето на отделните глаголни категории. Накрая авторката обобщава резултатите от изпълнението на поставените в дисертационния труд задачи. За мен най-съществено сред тях е, че чрез подробното описание на глаголната система в шестте граматики, написани на немски език, се допълва с отчасти непозната информация общата картина за изследванията върху българската глаголна проблематика.

По темата на дисертационния труд А. Атанасова има пет самостоятелни публикации в български издания.

По традиция при разглеждане на дисертационни трудове голямо внимание се обръща на приносите на кандидата. Смятам, че в конкретния случай като основен принос на дисертацията трябва да се посочи, че кандидатката е събрала на едно място шестте граматики на българския език, написани на немски, с което дава възможност да се прави обща съпоставка помежду им. Независимо че две от тях вече са получили

своята изчерпателна оценка, поставянето им в общия контекст, спомага да се формира цялостна картина за този тип трудове.

Ценен е събраният в дисертационния труд обилен материал за отделните автори и тяхното творчество, макар че той до известна степен остава извън темата на дисертацията. Съжалявам, че сведенията за Д. Гаврийски можеше да са повече (доколкото това е неговото първо представяне в родната езиковедска литература), но очевидно, независимо от толкова внимателното проучване, авторката не е могла да открие друг материал.

Същинската част от труда, подчинена на избраната тема, представянето на глаголните категории, допринася да се разкрие конкретният принос на всеки от авторите при оформянето на граматичните трудове, както и частичната приемственост между тях и отзвукът за тях в чуждата и родната българистика. Тази част може да бъде използвана като основа за по-задълбочено изследване на граматичните проучвания върху българския език за един твърде продължителен период.

Предлагам въз основа на предложеният дисертационен труд на Анета Стоянова Атанасова да бъде присъдена образователната и научна степен *доктор*.

София, 29 август 2016 г.

Проф. д.ф.н. Владко Мурдаров